

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Β. ΓΛΑΡΟΥ
Ἐπίκ. Καθηγητῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΝΙΚΟΣ Ι. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Ἀνάτυπον
ἐκ τῆς ΕΕΘΣΠΑ
Τόμος ΜΘ' (2014)

ΑΘΗΝΑΙ 2014

ΝΙΚΟΣ Ι. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ*

ΥΠΟ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Β. ΓΛΑΡΟΥ

Ἐπίκ. Καθηγητῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ὁ ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Νίκος Νικολαΐδης, διετέλεσε ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν μέλος ΔΕΠ τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν μὲ γνωστικὸ ἀντικείμενο «Πατρολογία καὶ Ἑρμηνεῖα Πατερικῆς Θεολογίας». Ἡ Καθηγητικὴ του ταυτότητα ἀποδίδει σὲ περιορισμένο βαθμὸ τὸ πολὺπλευρο τῆς προσωπικότητος καὶ τῆς δράσεως του, ἡ ὁποία συνεχίζεται ἀμείωτη στὸν χῶρο τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀφυπνιστικοῦ κηρύγματος, τῆς στήριξης καὶ δημιουργίας δομῶν πνευματικῆς καθοδήγησης πρὸς τὸ ὀρθόδοξο πλήρωμα καὶ ἰδίως τὴ νεότητα. Ἡ ἐπανάνθιση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βιώματος στὴ μαρτυρικὴ Μεγαλόνησο ὀφείλεται σὲ σημαντικὸ βαθμὸ στὴν ἀκτινοβολοῦσα, γιὰ πολλὰς δεκαετίες, προσωπικότητά του καὶ τὶς ὁργανωτικὲς του ἱκανότητες, τῶν ὁποίων τὰ καρπίσματα γεύεται κατὰ πολὺ καὶ ἡ Ἑλλάδα, ἰδίως μετὰ τὴν ἑνταξί του στὸ διδακτικὸ καὶ ἐρευνητικὸ προσωπικὸ

* Γιὰ τὴ συλλογὴ τῶν στοιχείων, ποὺ ἀφοροῦν τὸν ὁμότιμο καθηγητὴ Νίκο Ἰ. Νικολαΐδη, ὡς πρόσωπο, καὶ τὴν ἐργογραφία του, εἶχαμε στὴ διάθεσή μας: α) Τὸ δακτυλογραφημένο Ὑπόμνημα ποὺ ὑπέβαλε στὸ Τμῆμα Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τὸ ἔτος 2002 γιὰ τὴν ἐκλογή του στὴ βαθμίδα τοῦ ἀναπληρωτῆ καθηγητῆ (περιέχει αὐτοβιογραφικὸ σημεῖωμα καὶ τὰ μέχρι τότε δημοσιεύματά του, σσ. 34), β) τὸ Συμπληρωματικὸ Ὑπόμνημα ποὺ ὑπέβαλε γιὰ τὴν ἐκλογή του στὴ βαθμίδα τοῦ καθηγητῆ τὸ 2007, γ) τὸ λῆμμα «Νικολαΐδης Νικόλαος», ΜΟΧΕ 12 (2015) 1-2 καὶ δ) τὴν προσωπικὴ μας ἐρευνα, ἀλλὰ καὶ τὴ γνώση καὶ ἐμπειρία ποὺ ἀποκομίσουμε ἀπὸ τὴν ἀγαστὴ συνεργασία μας στὸν ἴδιο Τομέα τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας σὲ θέματα Πατερικῆς Θεολογίας, Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματολογίας καὶ Πατερικῆς Ἑρμηνευτικῆς.

τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν χωρίς διακοπή. Συμπορεύτηκε στή ζωὴ μὲ τὴν ἀείμνηστη σύζυγό του Νιόβη, μὲ τὴν ὁποία δημιούργησαν πραγματικὴ χριστιανικὴ οἰκογένεια. Ἀπέκτησαν τρεῖς θυγατέρες, τὴν Ἑμμέλεια, μοναχὴ στὴν Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἡρακλείδου Κύπρου, τὴν Χρυστάλα, φιλόλογο καὶ πρεσβυτέρα, καὶ τὴν Ἰωάννα, παιδαγωγὸ καὶ σύζυγο ἀξιωματικοῦ τοῦ Κυπριακοῦ Στρατοῦ, καταγόμενου ἀπὸ ἱερατικὴ οἰκογένεια.

Α΄ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ - ΣΠΟΥΔΕΣ - ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΚΑΙ ΛΟΙΠΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Ὁ Νίκος Νικολαΐδης γεννήθηκε στὸ χωριὸ Τσακκίστρα τῆς ἐπαρχίας Λευκωσίας τὴν 26ῃ Ἰουλίου 1944. Φοίτησε στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο τῆς Κοινοτήτάς του ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποφοίτησε καὶ κατόπιν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων φοίτησε γιὰ τρία χρόνια στὸ Γυμνάσιο Πεδουλά καὶ ἐπιπλέον τρία χρόνια στὸ Ἑλληνικὸ Γυμνάσιο-Λύκειο τῆς Μόρφου.

Ἀκολούθως μετέβη στὴν Ἀθήνα, ὅπου ἐνεγράφη στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐργαζόμενος παράλληλα στὸ τυπογραφεῖο τῆς Ὁρθοδόξου Ἀδελφότητος Θεολόγων «Η ΖΩΗ», διαμένοντας καὶ στὸ Φοιτητικὸ Οἰκοτροφεῖο «Ἀπόστολος Παῦλος». Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν σπουδῶν του παρακολούθησε μαθήματα στὸ Φροντιστήριο Κατηχητῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπῆρξε Κατηχητὴς σὲ διάφορες ἐνορίες. Δραστηριοποιήθηκε, ἐπίσης, στὸν Φοιτητικὸ τομέα, διατελέσας ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν Γραμματέας τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως (ΧΦΕ), ὁργανώνοντας ἐπιστημονικὲς διαλέξεις, φιλανθρωπικὲς ἐκδηλώσεις, ἐκδρομὲς κ.ἄ.

Μετὰ τὸ πέρασ τῶν πτυχιακῶν του σπουδῶν, στίς ὁποῖες ἀρίστευσε ὅπως καὶ σὲ ὅλα τὰ ἔτη φοιτήσεώς του στὴ Θεολογικὴ Σχολή, ἔτυχε, ὕστερα ἀπὸ τὴ χορήγηση συστατικῶν ἐπιστολῶν τῶν Καθηγητῶν Βασιλείου Βέλλα καὶ Ἰωάννου Καρμίρη, ὑποτροφίας ἐκ μέρους τοῦ World Council of Churches. Οἱ σπουδές του πραγματοποιήθηκαν στὴν Πενσυλβάνια τῶν ΗΠΑ καὶ στὴν Ἀγγλία.

Ἐπανερχόμενος στὴν Κύπρο ὑπηρέτησε τὴ στρατιωτικὴ του θητεία στὴν Ἐθνικὴ Φρουρά καὶ εἰδικότερα στὸ τμήμα τῆς Θρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας Στρατοῦ. Ὡς Θεολόγος-ἐθελοντὴς (ὁμιλητὴς) ὑπηρετήσε γιὰ πολλὰ χρόνια στὴ Θρησκευτικὴ Ὑπηρεσία Στρατοῦ καὶ μετὰ τὴν ἀφυπηρέτησή του ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴ Φρουρά.

Ἀκολούθως διορίστηκε καθηγητὴς τῶν Θεολογικῶν μαθημάτων στὰ

ιδιωτικά Σχολεῖα τῆς Λευκωσίας, Κολλέγιο Λευκωσίας καὶ School of Careers, γιὰ νὰ διορισθεῖ στὴ συνέχεια ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας Κύπρου ὡς Καθηγητὴς στὴν Ἀγγλικὴ Σχολὴ Λευκωσίας. Παράλληλα ἐνεγράφη στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, στὴν ὁποία φοίτησε μέχρι καὶ τὸ Γ΄ ἔτος σπουδῶν. Διέκοψε τὴ φοίτησὴ του λόγῳ τῶν τραγικῶν γεγονότων τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς στὴν Κύπρο τὸ 1974, τὰ ὁποῖα εἶχαν ἄμεσον ἀντίκτυπο στὸ στενὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον του. Σύσσωμη ἡ οἰκογένεια τῆς συζύγου του γνώρισε τὴν προσφυγίαν καὶ τὴν πικρὴ ἐμπειρία τῆς ἀπώλειας δύο μέχρι σήμερα ἀγνοουμένων.

Μὲ τὴν ἐκλογὴ τοῦ μακαριστοῦ σήμερα Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Χρυσοστόμου Α΄, καὶ ὕστερα ἀπὸ αἵτηση τοῦ Μακαριωτάτου, ἔτυχε ἀπόσπασης, μὲ ἀπόφαση τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, στὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Κύπρου καὶ ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα Διευθυντῆ τοῦ Γραφείου Θρησκευτικῆς Διαφωτίσεως, ἐνῶ παράλληλα κατεῖχε μερικῶς τὴ θέση του στὴ Μέσση Ἐκπαίδευση, διδάσκοντας ὡς καθηγητὴς στὸ Ἑσπερινὸ Γυμνάσιο Λευκωσίας, κατ' ἀρχάς, καὶ στὸ Ἑσπερινὸ Γυμνάσιο Λάρνακας, ἀκολούθως, ὡς βοηθὸς Διευθυντῆς. Στὴ συνέχεια διορίστηκε Ἐπιθεωρητὴς (Ἐκπαιδευτικὸς Σύμβουλος) στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ Κύπρου.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς τριακονταετοῦς ὑπηρεσίας του στὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ, ὀργάνωσε, πάντοτε μὲ τὴν ἔγκριση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Χρυσοστόμου Α΄, τὸ Τμῆμα Θρησκευτικῆς Διαφωτίσεως σὲ πολλοὺς ἐπιμέρους τομεῖς. Ἐπιτελεῖο στελεχομένο ἀπὸ ἱκανοὺς θεολόγους ἐπισκέπτονταν τοὺς ἱεροὺς ναοὺς καὶ τὶς κοινότητες τῆς Ἀρχιεπισκοπικῆς Περιφέρειας, προκειμένου νὰ κηρύξουν τὸν Θεῖο λόγο ἢ καὶ νὰ συμβάλουν παράλληλα στὴν ὀργάνωση καὶ λειτουργία τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου. Ταυτόχρονα, ἓνα ἄλλο πλούσιο ἐπιτελεῖο, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἐπιστρατεύθηκαν γιὰ τὴ στελέχωση τοῦ πνευματικοῦ, φιλανθρωπικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἔργου τῶν κατὰ τόπους ἐνοριῶν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἰδιαιτέρη ἐπιτυχία σημείωσαν οἱ ὑπὸ τοῦ Γραφείου Θρησκευτικῆς Διαφωτίσεως συσταθέντες Χριστιανικοὶ Σύνδεσμοι Γυναικῶν, οἱ ὁποῖοι λειτούργησαν σχεδὸν σὲ ὅλες τὶς ἐνορίες καὶ τὶς κοινότητες τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ἀνέπτυξαν πολυσήμαντο καὶ πολυεπίπεδο ἔργο τόσο σὲ ἐνοριακὸ ὅσο καὶ σὲ κοινωνικὸ μέγεθος.

Παράλληλα καὶ πάντα ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Γραφείου Θρησκευτικῆς Διαφωτίσεως τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, τοῦ ὁποῖου προΐστατο ὁ Νίκος Νικολαΐδης, ἰδρύθηκαν καὶ λειτούργησαν ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσις Κυπρίων Ἐπιστημόνων, ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσις Φοιτητῶν, ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ὁρθόδοξων Γονέων καὶ ὁ Σύνδεσμος Μαθητῶν «Ἅγιος Ταρσίζιος».

Τὰ πιὸ πάνω ὀργανωμένα σύνολα, πέρα ἀπὸ τὶς ἐπὶ μέρους δραστηριότη-
τές τους, διοργάνωναν Συνέδρια, ἐπιστημονικῶν καὶ ποικίλων ἄλλων ἐνδια-
φερόντων, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦσαν σὲ θέματα, ποὺ ἀπασχολοῦν τὸν ἄνθρωπο ὡς
μέλος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς κοινωνίας. Ἰδιαίτερα τοὺς μαθητὲς τοῦ Συν-
δέσμου «Ἅγιος Ταρσίζιος» τοὺς μετέφεραν λεωφορεῖα δωρεάν κάθε πρώτη
Κυριακὴ ἐκάστου μηνὸς σὲ συγκεκριμένο ἱερὸ ναό, ὅπου ἐτελεῖτο ἡ θεία Λει-
τουργία μόνον γιὰ μαθητὲς καὶ εἰδικότερα γιὰ τὴν ἄσκησή τους στὴ λατρευ-
τικῇ ζωῇ, καὶ γιὰ νὰ ἀκούσουν κατάλληλο γι' αὐτοὺς κήρυγμα. Μετὰ τὸν
κοινὸ ἐκκλησιασμό, προσφερόταν σὲ ὅλους πρόγευμα καὶ ἀκολουθοῦσε στὴ
συνέχεια κοινὴ ἢ καθ' ὁμάδες, ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία τους, συγκέντρωση
καὶ ἀνάπτυξη μὲ διάλογο μεταξὺ τους θεμάτων, τὰ ὁποῖα τοὺς ἀφοροῦσαν.

Στὸ πλαίσιο τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς ὑγιοῦς κοινωνικῆς ζωῆς,
τόσο τῶν νέων, ὅσο καὶ τῶν ἐνηλίκων, λειτουργοῦσαν, κατὰ τοὺς θερινοὺς
μῆνες, κατασκηνώσεις, σὲ εἰδικὰ διαμορφωμένους χώρους φιλοξενίας τῆς
Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς στὸ ὀρεινὸ θέρετρο τοῦ Ἀγίου Νικολάου Στέγης, στὸ
ὄρος Τρόδος, ὅπου συμμετεῖχαν ἑκατοντάδες μαθητῶν Γυμνασίου καὶ Λυ-
κείου, μέλη τῶν Χριστιανικῶν Συνδέσμων Γυναικῶν, φοιτητές, μέλη τῆς
Ἑνώσεως Γονέων κ.ἄ. Στὸν ἴδιο αὐτὸν χώρο ὀργανώνονταν, ἐπίσης, Ἱερατικά
Συνέδρια μὲ τὴν ἀνάπτυξη καὶ συζήτηση θεμάτων ἀπὸ εἰδικούς, τὰ ὁποῖα
ἀναφέρονταν στὰ ἱερατικά καὶ ποιμαντικά καθήκοντα τῶν κληρικῶν.

Νὰ σημειωθεῖ ἐδῶ, ὅτι τὰ πιὸ πάνω ὀργανωμένα σύνολα, τὰ ὁποῖα λει-
τουργοῦσαν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Γραφείου Θρησκευτικῆς Διαφωτίσεως τῆς
Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, πολλὰς φορὲς προέβαιναν καὶ σὲ ἐκδηλώσεις ἢ καὶ
παρενέβαιναν σὲ θέματα ἢ καὶ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἄπτονταν τῆς οἰκογε-
νειακῆς, τῆς κοινωνικῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς ζωῆς.

Στὸ Γραφεῖο Θρησκευτικῆς Διαφωτίσεως ἐργάζονταν ὡς ἔμμισθοι ἢ στε-
λέχη τοῦ πτυχιούχου Θεολόγοι, πλείστοι ἀπὸ τοὺς ὁποίους στελεχώνουν σή-
μερα ὡς ἱκανοὶ κληρικοί, πολλὰς ἀπὸ τὶς ἐνορίες ἢ κοινότητες τῆς Ἐκκλη-
σίας Κύπρου ἢ ἀκολουθοῦν τὸν μοναχικὸ τρόπο ζωῆς ἢ, ἀκόμη, κατέλαβαν
καὶ ἐπισκοπικά ἀξιώματα.

Τὸ ὡς ἄνω Γραφεῖο, ὑπὸ τῇ διεύθυνση τοῦ Νίκου Νικολαΐδου, ἐξέδιδε ἐπί-
σης κατὰ μῆνα τὸ περιοδικὸ *Ἑπαλξ*, στίς σελίδες τοῦ ὁποίου φιλοξενοῦνταν
κείμενα πνευματικῆς οἰκοδομῆς, ἐκκλησιαστικῶν χρονικῶν ἢ καὶ ἄλλου συ-
ναφοῦς περιεχομένου ὕλη. Ἡ *Ἑπαλξ* διανεμόταν δωρεάν. Ὄντας στὴν Ἱερὰ
Ἀρχιεπισκοπῇ, ὁ Νίκος Νικολαΐδης πρωτοστάτησε στὴν οἰκοδομὴ τοῦ ἱεροῦ
Ναοῦ τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων τοῦ νέου Νοσοκομείου Λευκωσίας. Ὁ ἐν λόγῳ
ἱερὸς Ναὸς οἰκοδομήθηκε κυρίως μὲ δωρεὰς ἢ καὶ προσφορὰς πιστῶν. Πα-
ράλληλα, ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλία καὶ τὴν εὐθύνη τῆς ἰδρύσεως καὶ λειτουρ-

γίας τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμία «ΤΟ ΦΩΣ». Τὸ βιβλιοπωλεῖο, ἐκτὸς ἀπὸ θρησκευτικὰ βιβλία, προμήθευε τοὺς ἱερὰς ναοὺς καὶ τοὺς ἐνδιαφερομένους μὲ ἱερὰ σκεύη καὶ εἰκόνες. Πρωτοστάτησε, ἐπίσης, μὲ τὸν νῦν Μητροπολίτη Λεμεσοῦ Ἀθανάσιο καὶ τότε Ἡγούμενο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μαχαιρᾶ, στὴν ἀνοικοδόμηση τεράστιου οἰκοδομήματος, σὲ ἔδαφος τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς μὲ χρηματοδότηση Κυπρίων ἐφοπλιστῶν καὶ ὄχι μόνο. Τὸ ἐν λόγῳ οἰκοδόμημα ὀνομάζεται «Ἀγία Σκέπη» καὶ λειτουργεῖ μέχρι σήμερα μὲ πολλὴ ἐπιτυχία ὡς Θεραπευτικὴ Κοινότητα γιὰ ἀπεξάρτηση ἀπὸ ἐξαρτησιογόνες οὐσίες πολλῶν ἀνθρώπων, ἀνεξαρτήτως φύλου ἢ θρησκείας ἢ ἐθνικότητος.

Μὲ τὴν ἴδρυση καὶ λειτουργία τοῦ Ραδιοτηλεοπτικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς «Ο ΛΟΓΟΣ», ὁ ὁμότιμος σήμερα καθηγητῆς Νίκος Νικολαΐδης διορίσθηκε ἀπὸ τὸν μακαριστὸ Ἀρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο Α΄ μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου του καὶ ἀνέλαβε, ἀμισθί, τὴν ἐβδομαδιαία τηλεοπτικὴ ἐκπομπή «ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΟΡΘΟΠΡΑΞΙΑ». Παράλληλα καὶ μὲ τὸν ἴδιο τίτλο, λειτουργοῦσε ὑπὸ τὴν εὐθύνη του ἐβδομαδιαία ἐκπομπή στὸ ραδιόφωνο τοῦ ἰδίου Ραδιοτηλεοπτικοῦ Σταθμοῦ «Ο ΛΟΓΟΣ».

Στὸ πλαίσιο τῶν καθηκόντων του, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου τοῦ ἀνέθεσε τὴ σύνταξη καὶ ἐκδοση τῶν «Τυπικῶν Διατάξεων ἢ Διπτύχων» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ὅπως καὶ τὴ διδασκαλία μαθημάτων στὴν Ἱερατικὴ Σχολή «Ἀπόστολος Βαρνάβας». Ὡστόσο, δὲν παρέλειπε, ταυτόχρονα, ὁ ἴδιος νὰ κηρύττει τὸν Θεοῦ λόγο ἢ νὰ δίνει ὁμιλίες καὶ διαλέξεις ἢ νὰ διοργανώνει συνέδρια ἐπιστημονικοῦ, πνευματικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ ἐθνικοῦ περιεχομένου, διαμέσου τῶν ὀργανωμένων συνόλων, τὰ ὅποια τελοῦσαν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Γραφείου Θρησκευτικῆς Διαφωτίσεως τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ὄντας στὸ Γραφεῖο Θρησκευτικῆς Διαφωτίσεως, ὁ Νίκος Νικολαΐδης ἐκπροσώπησε τὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπή ἢ καὶ τὴν Ἐκκλησία Κύπρου σὲ πολλὰ διεθνῆ συνέδρια στὴν Κύπρο καὶ στὸ ἐξωτερικό, τὰ ὅποια εἶχαν σχέση μὲ θέματα, ὄχι μόνο ἐκκλησιαστικοῦ ἀλλὰ καὶ πολιτιστικοῦ περιεχομένου. Ἀξίζει νὰ ἀναφέρουμε, ὅτι ὁ καθηγητῆς Νίκος Νικολαΐδης μετέβη δύο φορές στὴν Ἀμερικὴ καὶ μίλησε σὲ συγκεντρώσεις ὁμογενῶν, προκειμένου νὰ βοηθήσει οἰκονομικά τὴν Ἱερὰ Μονὴ τῆς Ἀγίας Σκέπης στὴν Πενσυλβάνια τῶν ΗΠΑ.

Στὸ πλαίσιο τῆς ἐπιστημονικῆς του ἐπιμόρφωσης μετέβη, μετὰ ἀπὸ χορήγηση ὑποτροφίας τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, στὸ Birmingham καὶ ἀκολούθως στὸ Durhan Ἀγγλίας, ὅπου καὶ ἐκπόνησε Μεταπτυχιακὸ Δίπλωμα, μὲ τίτλο: *The Christology of Saint Epiphanius of Cyprus according to his work «Angyrotos»*. Στὴ συνέχεια, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὶς προβλε-

πόμενες νομικές διαδικασίες και τὰ θεσμοθετημένα χρονικά ὅρια, ὑπέβαλε τὴ διδαστορικὴ του διατριβὴ στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, μὲ τίτλο: «Ἡ τριαδολογία τοῦ Ἁγίου Ἐπιφανίου Κύπρου», τὴν ὁποία καὶ ὑποστήριξε ἐνώπιον τῆς Ἑπταμελοῦς Ἐπιτροπῆς καὶ ἄλλων ἀκαδημαϊκῶν καθηγητῶν, ἐπιτυχάνοντας τὸν βαθμὸ «ἄριστα». Στὴν ἐν λόγῳ διατριβή, ὑποστήριξε γιὰ πρώτη φορὰ στὰ παγκόσμια θεολογικὰ ἐπιστημονικὰ πράγματα, ὅτι ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος Κύπρου, ὄχι μόνο ἀναδεικνύεται σκαπανέας τῶν θεολογικῶν πραγμάτων τῆς ἐποχῆς του, ἀλλὰ καὶ ἀποβαίνει ἡ γέφυρα, ἡ ὁποία συνδέει τὴν ἀθανασιανὴ μὲ τὴν καππαδοκικὴ θεολογία.

Μὲ τὴν προκήρυξη θέσης στὸ Τμῆμα Κοινωνικῆς Θεολογίας στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ εἰδικότερα στὴ βαθμίδα τοῦ Ἀναπληρωτῆ Καθηγητῆ, μὲ γνωστικὸ ἀντικείμενο τὸ μάθημα τῆς Πατερικῆς Θεολογίας, ὁ κ. Νίκος Νικολαΐδης ὑπέβαλε ὑποψηφιότητα, προσκομίζοντας τὰ ἀναγκαῖα δικαιολογητικὰ καὶ τὰ ἀπαιτούμενα ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιστημονικὰ συγγράμματα (πλήρη κατάλογο τῶν ἐν λόγῳ συγγραμμάτων ἢ ἐπιστημονικῶν εἰσηγήσεων του θὰ παραθέσουμε πιὸ κάτω), γιὰ νὰ ἐκλεγεῖ στὴ συνέχεια παμψηφεῖ Ἀναπληρωτῆς Καθηγητῆς στὴν ὑπὸ ἀναφορὰ ἔδρα τὸ 2003. Λόγῳ τῆς συνάφειας τοῦ γνωστικοῦ ἀντικειμένου του μὲ τὸ μάθημα τῆς Πατρολογίας καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματείας, τὸ Τμῆμα τοῦ ἀνέθεσε νὰ διδάσκει καὶ τὰ προαναφερθέντα μαθήματα. Ταυτόχρονα τοῦ ἀνατέθηκε ἀπὸ τὸ Τμῆμα ἡ εὐθύνη τοῦ Μεταπτυχιακοῦ Προγράμματος Σπουδῶν, ὅπως καὶ ἡ ἐπίβλεψη Μεταπτυχιακῶν φοιτητῶν ἢ τῆς καθοδήγησής ὑποψηφίων διδασκτῶν. Στὸ πλαίσιο τῶν καθηκόντων του συμμετεῖχε στὴν ἐκλογή ἢ ἐξέλιξη μελῶν ΔΕΠ, τόσο στὸν οἰκεῖο Τομέα τοῦ Τμήματος τῆς Σχολῆς, ὅσο καὶ σὲ συναφεῖς τομεῖς σὲ ἄλλες Πανεπιστημιακὲς Σχολές ἢ στίς Ἀνώτατες Ἐκκλησιαστικὲς Ἀκαδημίες.

Τὴν 27η Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 2007 ἐξελέγη παμψηφεῖ ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν μελῶν τοῦ Ἐκλεκτορικοῦ Σώματος πρωτοβάθμιος καθηγητῆς τοῦ ἰδίου Τμήματος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν μὲ γνωστικὸ ἀντικείμενο *Πατερικὴ Θεολογία*. Μὲ τὴν 67/510-1-2008 Πρυτανικὴ Πράξι (ΦΕΚ 121/11/2/2008 τεῦχος Γ'), διορίσθηκε στὴ βαθμίδα τοῦ καθηγητῆ καὶ ἀνέλαβε ὑπερῆς.

Τὸ Τμῆμα ἀναγνωρίζοντας τὴν προσφορὰ του στὰ θεολογικὰ γράμματα, τὸ ἥθος, τὸ σπάνιο τοῦ χαρακτῆρα του καὶ τὴν ἐν γένει προσφορὰ του στὴν κοινωνία καὶ τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὴ συνεδρία τῆς 7ης Δεκεμβρίου 2015 εἰσηγήθηκε ὁμοφώνως τὴν ὁμοτιμοποίησή του. Ἡ ἀπόφαση τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας, μετὰ ἀπὸ τὴ σύμφωνη γνώμη τῆς Κοσμητείας, ἔγινε δεκτὴ στὴ συνεδρίαση τῆς 25ης Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 2016 ἀπὸ τὴ Σύ-

γκλητο τοῦ Πανεπιστημίου, ἡ ὁποία καὶ τοῦ ἀπένειμε τὸν τίτλο τοῦ ὁμοτίμου Καθηγητῆ.

Μετὰ τὴν ἀφυπηρέτησή του, παραμένει ὡς ἐπιβλέπων Καθηγητὴς σὲ Μεταπτυχιακοὺς καὶ ὑποψήφιους Διδάκτορες τῆς Σχολῆς ἢ ὡς μέλος τῶν Ἐπιτροπῶν γιὰ τὴν κρίση Μεταπτυχιακῶν καὶ Διδακτορικῶν διατριβῶν.

Ἐπίσης, μετὰ τὴν ἀφυπηρέτησή του (τὸ 2011) ἐργάσθηκε γιὰ δύο χρόνια ὡς Διευθυντὴς τῆς Ποιμαντικῆς Διακονίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ταμασοῦ καὶ Ὁρεινῆς, ἔχοντας τὴν εὐθύνη τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Μητροπόλεως καὶ τῇ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ «Ἀγάπη». Ἀκολουθῶς, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ νῦν Μητροπολίτη Κύκκου καὶ Τηλλυρίας κ. Νικηφόρου ἀνέλαβε Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Διακονίας τῆς Μητροπόλεως Κύκκου καὶ Τηλλυρίας, ἐνῶ ταυτόχρονα εἶναι καὶ Διευθυντὴς τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιοδικοῦ «Ἐνατενίσεις» τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Μετὰ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημία τοῦ ἀειμνήστου Γέροντα Ἀρχιμ. Θεοφίλου Ζησοπούλου, Πνευματικοῦ Καθοδηγητῆ τῆς Ἀδελφότητος «ΛΥΔΙΑ», ἡ ὁποία ἐδρεύει στὴν Ἀσπροβάλτα Θεσσαλονίκης καὶ δραστηριοποιεῖται ἱεραποστολικά ἐντὸς καὶ ἐκτὸς Ἑλλάδος, τοῦ ἀνατέθηκε ἡ θέση τοῦ Προέδρου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Τηλεοπτικοῦ Σταθμοῦ 4Ε. Στὸν ἐν λόγῳ Σταθμὸ ἀπὸ τῆς λειτουργίας του (1998) ἀνέλαβε ὡς παραγωγὸς τῆς ἐβδομαδιαίας τηλεοπτικῆς ἐκπομπῆς «Ὁρθόδοξη Μαρτυρία» μὲ ἀντικείμενο τὴ μετάδοση συνεντεύξεων ἐπὶ πνευματικῶν θεμάτων μὲ κληρικοὺς καὶ ἀκαδημαϊκοὺς συνομιλητές. Παράλληλα ἐξακολουθεῖ μὲ συνεντεύξεις στὴν Κύπρο νὰ συμμετέχει σὲ τηλεοπτικὲς καὶ ραδιοφωνικὲς ἐκπομπές ἢ νὰ δίνει ὁμιλίες, νὰ κηρύττει τὸν Θεῖο λόγο καὶ νὰ ἀρθρογραφεῖ. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρέπει νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι, πέρα ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ ἀρθρογραφία του στὸ περιοδικὸ τῆς Μητροπόλεως, στὴν ὁποία ἐργάζεται, συνεχίζει νὰ γράφει γιὰ δέκα καὶ πλέον χρόνια τὸ κύριο ἄρθρο τοῦ μηνιαίου περιοδικοῦ «ΛΥΔΙΑ» τῆς ὁμώνυμης Ἀδελφότητος, ἡ ὁποία ἐδρεύει στὴν Ἀσπροβάλτα Θεσσαλονίκης.

Ἀπὸ τὸ 2012 μέχρι καὶ τὸ 2014 ἐργάσθηκε ὡς καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο «Νεάπολις» Πάφου, γιὰ νὰ μετακινηθεῖ στὴ συνέχεια στὸ Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, ὅπου μαζί μὲ τοὺς ὁμότιμους Καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ.κ. Χρῆστο Οἰκονόμου καὶ Ἀνέστη Κεσελόπουλο, ἱδρυσαν τὸ Τμῆμα Θεολογίας καὶ Πολιτισμοῦ, προκειμένου σ' αὐτὸ νὰ φοιτήσουν καὶ νὰ τύχουν Μεταπτυχιακῶν καὶ Διδακτορικῶν Διπλωμάτων πτυχιοῦχοι Ἀνωτάτων Σχολῶν, ὅπως Θεολόγοι κ.ἄ. Στὸ ἐν λόγῳ Τμῆμα ὁ Νῆκος Νικολαΐδης διδάσκει τὸ μάθημα τῆς Πατρολογίας καὶ τῆς Δογματικῆς

καί σ' αὐτό καλοῦνται νά δώσουν διαλέξεις ἢ καί νά εἶναι σύμβουλοι ἢ ἐπιβλέποντες καί ἄλλοι Καθηγητές ἐξ Ἑλλάδος.

Στό πλαίσιο τῶν ἀκαδημαϊκῶν δραστηριοτήτων του διετέλεσε μέλος τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς καί στενός συνεργάτης τῆς προσφάτως ἐκδοθείσας Μεγάλης Ὁρθόδοξης Χριστιανικῆς Ἐγκυκλοπαίδειας (ΜΟΧΕ), συντάσσοντας πολλά ἐπὶ τοῦ γνωστικοῦ του ἀντικειμένου λήμματα.

Σήμερα ἐκπροσωπεῖ σέ συνεργασία μὲ τὸν Μητροπολίτη Ταμασοῦ καί Ὁρεινῆς κ. Ἡσαΐα τὴν Ἐκκλησία Κύπρου στὸν Διάλογο μεταξὺ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καί τῆς Παγκόσμιας Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας.

Β' ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

Ι. Ὁ Νίκος Νικολαΐδης ἐξέδωσε τὰ ἀκόλουθα συγγράμματα:

1. *Ἀνάληψη εὐθύνης*, ἐκδ. Χριστιανικὴ Ἀδελφότητα «Λυδία», Θεσσαλονίκη 1992, σσ. 150.

2. *The Christology of Saint Epiphanius of Cyprus according to his work «Angyrotos»*, Nicosia 1995, pp. 188.

3. *Ἡ Τριαδολογία τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου Κύπρου*, [Φιλοσοφική καί Θεολογική Βιβλιοθήκη 39], ἐκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1999, σσ. 360.

4. *Ἱερὰ Βασιλική καί Σταυροπηγιακὴ Μονὴ Μαχαιρά*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Μαχαιρά, Κύπρος 2001, σσ. 232.

5. *Ἀνάλεκτα: Περὶ τοῦ ὄντως ὄντος καί τῶν ὄντων*, τόμ. Α', [Φιλοσοφική καί Θεολογική Βιβλιοθήκη 50], ἐκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2002, σσ. 360, ὅπου περιέχονται οἱ ἐξῆς εἰσηγήσεις:

α) «Ἡ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δημιουργία τῶν ὄντων ἐκ τοῦ ὄντος κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ», σσ. 12-50. Εἰσήγηση, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε σὲ δύο Διεθνῆ Ἐπιστημονικά Συνέδρια στὴν Ἀθήνα (13-15 Νοεμβρίου 1998) καί στὴ Λεμεσό τῆς Κύπρου (5-7 Νοεμβρίου 1999). Τὰ διοργάνωσε ἡ Ἱερὰ Μεγίστη Μονὴ Βατοπαιδίου Ἀγίου Ὁρους μὲ θέμα: «Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στὴν ἱστορία καί τὸ παρόν».

β) «Τὸ πρόσωπο καί ὁ ρόλος τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας καί Θεοτόκου στὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ Λόγου κατὰ τὸν ἅγιο Ἐπιφάνιο Κύπρου», σσ. 50-74. Εἰσήγηση, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε στὴ Ναζαρέτ, στὸ Πανορθόδοξο Θεολογικὸ Συνέδριο (14-21 Μαρτίου 1999), ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Παλαιφάτου Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως δύο χιλιάδων ἐτῶν ἀπὸ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

γ) «Τό κειμήλιο τῆς οἰκουμένης», σσ. 75-88.

δ) «Ἡ θεολογική θεώρηση τοῦ Μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος (Μία προσέγγιση)», σσ. 89-106. Εἰσήγηση, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε στὸ Β΄ Ἱερατικὸ Συνέδριο Κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου (14-15 Μαΐου 2001).

ε) «Τό ἱστοριοδογματικὸ πλαίσιο τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Νίκαια 325 μ.Χ.) καὶ ὁ ἐπίσκοπος Τριμυθοῦντος Σπυρίδων (Συνοπτικὴ ἀναφορά)», σσ. 107-138. Εἰσήγηση, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε στὸ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου Θεολογικὸ Συνέδριο στὴ Λευκωσία μὲ θέμα: «Ὁ ἅγιος Σπυρίδων ἐπίσκοπος Τριμυθοῦντος» (2 Μαΐου 1998).

στ) «Μία ἀναφορά στὴν ἱστορικο-θεολογικὴ συμβολὴ τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου στὸν καθορισμὸ ὅρων τοῦ ὀρθοδόξου τριαδολογικοῦ δόγματος κατὰ τὸν ἰδ' αἰῶνα», σσ. 139-157. Εἰσήγηση, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε στὸ Διεθνὲς Ὁρθόδοξο Συνέδριο στὴ Λευκωσία (11-12 Ἰουνίου 2000), ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς συμπλήρωσης δύο χιλιάδων χρόνων ἀπὸ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

ζ) «Οἱ αἵρέσεις καὶ ἡ ποιμαντικὴ τους ἀντιμετώπιση κατὰ τὸν Ἅγιο Ἐπιφάνιο Κύπρου», σσ. 159-188. Εἰσήγηση, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε στὸ Α΄ Ἱερατικὸ Συνέδριο Κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου (13-14 Μαρτίου 2002).

η) «Τὸ θέμα τῆς “χειροτονίας” τῶν γυναικῶν», σσ. 189-229. Ἄρθρο στὴν Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου «Ἀπόστολος Βαρνάβας» μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς συμπλήρωσης πενήντα χρόνων ἀπὸ τῆς ιδρύσεώς της.

6. Ἀποστολικοὶ Πατέρες. Γραμματολογικὴ καὶ Θεολογικὴ Προσέγγιση, [Φιλοσοφικὴ καὶ Θεολογικὴ Βιβλιοθήκη 52], ἐκδ. Π. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 2002, σσ. 512.

7. Ἡ εἰκονομαχία καὶ ἡ εἰκονολογία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, ἐκδ. Χριστιανικὴ Ἀδελφότητα «Λυδία», Θεσσαλονίκη 2007, σσ. 558.

8. Θέματα Πατερικῆς Θεολογίας, ἐκδ. Χριστιανικὴ Ἀδελφότητα «Λυδία», Θεσσαλονίκη 2009, σσ. 392.

9. Γιατί τὰ μνημόσυνα, ἐκδ. Χριστιανικὴ Ἀδελφότητα «Λυδία», Θεσσαλονίκη 2010, σσ. 72.

10. Ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν, ἐκδ. Χριστιανικὴ Ἀδελφότητα «Λυδία», Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 488.

11. Γιατί ὁ θάνατος; καὶ Πέραν τοῦ τάφου; ἐκδ. Χριστιανικὴ Ἀδελφότητα «Λυδία», Θεσσαλονίκη 2016, σσ. 304.

II. Συνέταξε και δημοσίευσε, μεταξύ άλλων, σέ ἐπιστημονικούς τόμους ἥ/και παρουσίασε σέ τοπικά και διεθνή Συνέδρια ἄρθρα ἐπιστημονικοῦ περιεχομένου, ὡς ἑξῆς:

1. «Ο ἅγιος Επιφάνιος Αρχιεπίσκοπος Κύπρου», στὸ *Καιρός. Τόμος Τιμητικός στον Ομότιμο Καθηγητὴ Δαμιανό Αθ. Δοῖκο*, [Ἐπιστημονική Ἐπετηρίδα Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Νέα Σειρά 5], εκδ. Αριστοτελεῖο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1995, σσ. 183-204.

2. «Ἡ ὑπὸ τοῦ ὄντος ἐξ οὐκ ὄντων δημιουργία τῶν ὄντων κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ», στὸ: *Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στὴν ἱστορία καὶ τὸ παρόν*, [Πρακτικά Διεθνῶν Ἐπιστημονικῶν Συνεδρίων Ἀθηνῶν (13-15 Νοεμβρίου 1998) καὶ Λεμεσοῦ (5-7 Νοεμβρίου 1999)], εκδ. Ἱερά Μεγίστη Μονὴ Βατοπαιδίου, Ἄγιον Ὅρος 2000, σσ. 289-305 (βλ. ἀνωτέρω Ἐργογραφία, ὑπὸ στοιχεῖο 3α).

3. «Ὁ ἐκ Κύπρου Νεομάρτυρας ἅγιος Πολύδωρος», στὸ: *Πρακτικά Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου* (Κόρινθος, 9-13 Μαΐου 2005), *Ἄγιος Μακάριος Νοταρᾶς, γενάρχης τοῦ Φιλοκαλισμοῦ - Μητροπολίτης Κορίνθου*, Ἀθήνα 2006, σσ. 235-256.

4. «Ἡ Ἐπιστολογραφία (ἐκδοθεῖσα καὶ μὴ) τοῦ Γέροντος Ἰωσήφ τοῦ Ἡσυχαστῆ», στὸ: *Πρακτικά Διορθοδόξου Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου* (Ἀθήνα 22-24 Ὀκτωβρίου 2004, Λεμεσός 21-23 Ὀκτωβρίου 2005), ἐκδοση Ἱ. Μ. Μ. Βατοπαιδίου 2007, σσ. 283-298.

5. «Τὸ τριαδολογικὸ αἰρετικὸ σύνδρομο τοῦ Ἀρείου κατὰ τίς σωζόμενες ἐπιστολές του», *Σπουδὴ στὴν κατακόρυφη καὶ ὀριζόντια κοινωνικότητα. Τιμητικός τόμος στον Ομότιμο Καθηγητὴ Βασίλειο Τ. Γιούλτση*, εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2007, σσ. 451-462.

6. «Ἡ εἰκόνα ὡς ἐκφραση τοῦ αρχαίου καὶ εσχατολογικοῦ κάλλους τοῦ ἀνθρώπου», στὸ: *Στα βήματα τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα. Χαριστήριος τόμος πρὸς τιμὴν τοῦ Αρχιεπισκόπου Νέας Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄ γιὰ τα τριάντα χρόνια ἀρχιερατικῆς τοῦ διακονίας*, Λευκωσία 2008, σσ. 483-492.

7. «Ὁ ἅγιος Νεόφυτος Πατέρας καὶ διδάσκαλος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας», στὸ: *Πρακτικά Α΄ Διεθνoῦς Συνεδρίου Ἄγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος Ἱστορία - Θεολογία - Πολιτισμός*, [Ἐγκλειστριωτικά Ἀνάλεκτα 1], εκδ. Ἱερᾶ Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἀγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σσ. 555-572.

8. «Θεολογικὲς προσεγγίσεις τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νικοδήμου τοῦ

Ἀγιορείτου στήν ἐρμηνεία τῶν κανόνων, πεζοῦ καί ἱαμβικοῦ, τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως», στό: Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης – 200 χρόνια ἀπό τήν κοίμησή του, [Πρακτικά Β΄ Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου 3-5 Σεπτεμβρίου 2009], ἐκδ. Ἱερὸν Κοινόβιον Ὁσίου Νικοδήμου, Πεντάλοφος Παιονίας 2014, σσ. 115-129.

9. «Ἀγίότης μαρτυρουμένη», στό: Πρακτικά Ἐπιστημονικῆς Διημερίδας (22-23 Ἰανουαρίου 2010), Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανός, (συνεργασία Ἱερᾶς Βασιλικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Μαχαιρᾶ καί Πανεπιστημίου Κύπρου), ἐκδ. Ἱ. Μ. Μαχαιρᾶ, Λευκωσία 2012, σσ. 159-171.

10. «Ἡ δογματικὴ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου περὶ τῆς μοναρχίας τοῦ Πατρὸς στὴ θεότητα», στό: Ἅγιος Ἐπιφάνιος Κωνσταντίας, Πατὴρ καὶ Διδάσκαλος τῆς Ὁρθόδοξης Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Πρακτικά Συνεδρίου, [Ἱστορικά καί θεολογικά μελετήματα 1], ἐκδ. Ἱερὰ Μητρόπολις Κωνσταντίας - Ἀμμοχώστου, Πολιτιστικὴ Ἀκαδημία «Ἅγιος Ἐπιφάνιος», Ἁγία Νάπα - Παραλίμνι 2012, σσ. 287-292.

11. «Πότε καί πῶς ἐδέξατο ἡ Κύπρος τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ», στό: Πρακτικά Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου (10-12 Σεπτεμβρίου 2010), Ἱερὰ Μητρόπολις Ταμασοῦ καί Ὁρεινῆς, ἐκδοση Πολιτιστικοῦ Ἰδρύματος Τράπεζας Κύπρου, Λευκωσία 2012, σσ. 35-48.

12. «Ἀναφορές τοῦ ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου στό περί Μοναχισμοῦ Μεγάλου Κεφάλαιον», στό περιοδικό «Ἐνατενίσεις» (Ἰούλιος-Δεκέμβριος 2016) (27), ἐκδοση Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κύκκου καί Τηλλυρίας, Λευκωσία 2016, σσ. 74-83. Εἰσήγηση στὴν Ἐπιστημονικὴ Διημερίδα ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰασίου (Ἰάσιο 11-12 Ὀκτωβρίου 2016), μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς μεταφράσεως τῶν ἔργων τοῦ ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου στὴ ρουμανικὴ γλῶσσα.

13. «Περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Ἐπιφανίου Κύπρου», στό: Πρακτικά τοῦ Διεθνοῦς Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου ποὺ διοργάνωσε τὸ Τμῆμα Κοινωνικῆς καὶ Ποιμαντικῆς Θεολογίας τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (22-25 Νοεμβρίου 2007) μὲ γενικὸ θέμα: «Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος 1600 ἔτη (407-2007)» (ὑπὸ ἐκδοση).

III. Λήμματα στὴ Μεγάλῃ Ὁρθόδοξῃ Χριστιανικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ:

1. «Ἀμαρτία. Κατὰ τοὺς Πατέρες», ΜΟΧΕ 2 (2010) 235-236.

2. «Ἀνθρωπολογία. Ἀνθρωπολογία των Πατέρων», ΜΟΧΕ 2 (2010) 495-496.

3. «Απολογητές», *MOXE* 3 (2011) 169.
4. «Αποστολικοί Πατέρες», *MOXE* 3 (2011) 185-186.
5. «Αρσένιος. Καθηγούμενος της Ιεράς Μονής Μαχαιρά», *MOXE* 3 (2011) 331.
6. «Γλάρος Αθανάσιος», *MOXE* 5 (2011) 251.
7. «Γρηγόριος Θεολόγος. ΙΙΙ. Διδασκαλία», *MOXE* 5 (2011) 398-401.
8. «Διδαχή των Δώδεκα Αποστόλων», *MOXE* 6 (2012) 214-215.
9. «Εικονομαχία. 5. Θεολογικά και εικονολογικά ζητήματα, 6. Περί εικονομαχίας πηγές», *MOXE* 6 (2012) 444-449.
10. «Επιφάνιος. Αρχιεπίσκοπος Κύπρου», *MOXE* 7 (2012) 251-254.
11. «Ερμά. Ποιμήν», *MOXE* 7 (2012) 273-274.
12. «Θεοπνευστία. ΧΙ. Η θεοπνευστία των Πατέρων της Εκκλησίας», *MOXE* 8 (2013) 196-197.
13. «Ιγνάτιος ο Θεοφόρος», *MOXE* 8 (2013) 430-431.
14. «Ιππόλυτος. Άγιος», *MOXE* 9 (2013) 69-71.
15. «Κένωσις», *MOXE* 10 (2013) 29.
16. «Κλήμης Ρώμης», *MOXE* 10 (2013) 84.
17. «Νεόφυτος ο Έγκλειστος. ΙV. Ο άγιος Νεόφυτος, Πατέρας και Διδάσκαλος της Καθολικής Εκκλησίας», *MOXE* 11 (2014) 462-464.
18. «Νικόλαος εκ Μύρων», *MOXE* 12 (2015) 3-4.
19. «Πολύκαρπος. Άγιος επίσκοπος Σμύρνης και αποστολικός Πατέρας», *MOXE* 12 (2015) 282-283.

